

Методичні вказівки

Використання кейс-технологій в навчальному процесі на уроках в загальноосвітніх навчальних закладах

Теоретичні основи кейс - уроків

Про що найчастіше говорять, коли згадують школу?

Про уроки!

Урок був і є головною формою організації навчання і виховання учнів у школі. Однак, шкільний урок сьогодні передбачає і новий зміст, і нові підходи, і нові технології, і нові результати.

Кейс-урок являє собою освітню технологію, засновану на інтегральному підході методом сканування основної теми на кілька несуміжних розділів. Використовується інтерактивний метод навчання, що дозволяє взаємодіяти всім учням в класі та онлайн, включаючи педагога.

Цей прогресивний метод може застосовуватися при вивченні нового матеріалу, а також він найбільш ефективний на стадії перевірки учнями отриманих знань за рахунок того, що учні самі, досвідченим шляхом і методом дискусій знаходять відповіді на поставлені питання. Це дає більш глибоке засвоєння у порівнянні зі звичайним викладом матеріалу.

При використанні кейс - уроків діяльність вчителя полягає в тому, що він, систематизує різні розділи, створює необхідні акценти, показує пріоритети, регулює таймінг, пояснює незрозуміле, модерує дискусію, підводить підсумки і підтримує творчу і позитивну атмосферу.

В результаті у учнів виробляються навички пошуку інформації, ведення дискусій, системного і критичного мислення, розвивається увага, воля, творча уява.

Найуспішніше кейс - технології можна використовувати на уроках за темами, які вимагають аналізу великої кількості інформації.

Кейс-уроки призначені для отримання знань з тих дисциплін, де немає однозначної відповіді на поставлені питання, а є кілька відповідей, які можуть конкурувати з аргументації.

При використанні кейс - уроків, передбачаються наступні цілі:

1. «Занурення в тему», в ході якого учні емоційно переживають те, що пропонують їм різновекторні розгортки кейса (це формує їх ціннісні установки).
2. Системність при вивченні предметів, подій і явищ.
3. Розвиток компетенцій учнів.

Цілі і завдання кейс-уроків

Освітні:

- отримання нових знань, умінь, навичок,
- засвоєння, закріплення, перевірка вивченого матеріалу.

Розвиваючі:

- робота з інформацією,
- активізація пізнавальної діяльності через добування знань досвідченим шляхом,
- розвиток комунікативних навичок і умінь працювати в команді,
- придбання досвіду прийняття рішень і відповідальність за них.

Методичні:

- демонстрація кейс-уроку та проведення власних презентацій кейсів,
- відпрацювання аргументів при веденні дискусій.

Графік проведення кейс-уроків (з урахуванням перерв)

Кейс-урок може проводитися в рамках навчальної програми, та крім неї, в варіативному блоці. Наприклад на уроках ОБЖ, групах продовженого дня, в онлайні, під час канікул, карантинів та ін.

Кількість годин, що відводяться на кейс-уроки:

один урок (45 хвилин)

10 розгорток з предметів - 2-2,5 академічні години (90-120 хвилин)

6 розгорток з предметів - 1,5 академічних години (75 хвилин)

2 уроки (90 хвилин)

3-4 уроки (120-180 хвилин)

Зміст уроку має бути сплановано з розрахунком, щоб за відведений час учні могли впоратися з усім, або з більшістю завдань і знайти відповіді на всі головні питання.

Кількість розгорток з предметів і їх вибір може бути спланований на розсуд вчителя-коуча.

Методика підготовки і проведення кейс-уроку

Заздалегідь підбирається і формулюється тема кейс-уроку, планується таймінг, акценти уваги, щоб легко і невимушено провести кейс з початку до кінця і викликати бажання учнів продовжити навчатися по кейсам надалі.

Перед проведенням кейс-уроку, викладач повинен пропрацювати урок самостійно, включивши в нього необхідну кількість часу для проведення дискусій і обговорень.

Урок проводиться в класі, залі, навчальному кабінеті, який повинен бути обладнаний системою для демонстрації кейс-уроку (або індивідуальними планшетами, ПК), а також годинниками з таймером часу.

Учитель стежить за якістю засвоєння матеріалу учнями. Рекомендується давати можливість учням обговорювати переглянутий матеріал. При цьому дискусія повинна бути керована викладачем в рамках встановленого їм хронометражу.

Завдання, запропоновані для виконання під час кейс-уроку, повинні бути обов'язково відпрацьовані після того розділу, в якому вони передбачені. Це сприяє засвоєнню матеріалу і закріпленню його практичними навичками і робить кейс динамічним.

Розділ «Підведення підсумків уроку» опрацьовують після перегляду всього матеріалу. Якщо при проведенні кейс-уроку не

вистачило часу, завдання і питання можуть бути роздані учням в якості домашньої роботи.

Рекомендується після кейс-уроків проводити практичні заняття, на яких учні у вигляді дискусії будуть демонструвати отримані знання і навички. А також обговорять ті питання, на які не вистачило часу протягом кейс-уроку.

«Знання завжди повинні бути свіжими!»

Цікаві факти

Протягом життя у людини виділяється така кількість слюни, що нею можна заповнити два басейни середнього розміру.

Вимоги до кейс-уроків

Вимоги до них інші. Наприклад, вони можуть проводитися не в класі, вони насичені перехресними знаннями з різних життєвих областей, проводяться групами, на конкретні результати. Від таких уроків ніколи не скаржаться на перевтому, а навпаки, говорять про них і згадують з натхненням. Тому що мотивацію не треба підштовхувати. Тут вчитель - не начальник дітей, що пригнічує їх особистість, а штурман, лоцман і коуч.

Варіанти і формати «ідеальних кейс-уроків»

	I варіант	II варіант	III варіант
Перелік вимог			
Де він проводиться	В класі	В залі	На природі
Як проводиться	Індивідуально	Групами	Командою

Проектований результат	Просто знання	Нові знання	Активні знання
Мотивація учнів	Оцінки та рейтинги	Реакція батьків	Похвала вчителя
Технічні вимоги	Комп'ютери, відео, інтернет	Мобілки, проектори, екрани	Роздатковий матеріал
Перехресні знання	Зв'язок з іншими предметами	Зв'язок з іншими явищами та випадками	Пов'язування знань з життям дорослих
Інтерактив: скільки говорять діти, скільки вчитель	Тільки вчитель	Діти 20%, вчитель 80%	Половину часу – діти, половину – вчитель
Структура уроку	Одноманітна і монотонна	2-3 зміни вражень	5-10 змін вражень та акцентів
Технології	Вчитель-учень	Учені парами	Учені командами
Акселеративні паузи	3-5 хвилин (пісні, речівки, зарядка)	1-3-5-хвилинні тести на активну ерудицію (must know)	Переключення уваги. Ефект – урок пролетів непомітно (або навпаки – тягнувся так довго).
Ілюстрації	Відеокліпи	Графіки, таблиці	Кінофрагменти, включення

			телепрограм або супутникового ТБ.
Домашні завдання	Регламентовані, дозовані	Відсутні	Повномасштабні
Тривалість уроку	30 хвилин	45 хвилин	90 хвилин
Риторичніта «дитячі» питання від дітей	2-3 питання	Відповідає вчитель	Відповідають учні
Обговорення того, що ще невідомо	Відсутнє	1 тема (полеміка вчених)	Декілька тем
Готовність для викладування на сайті	Повна	Часткова	Неготовність
Скільки раз проведено урок	1 раз	2-5	Більше 5
Оцінювання не тільки «міцних» знань уроку	Кмітливість	Швидкість виконання	Соціалізація (взаємодопомога, тощо)
Надзвичайні креативні учбові прийоми (та не учбові теж)	Варіанти	Переписуваннялистами	Мозговий штурм

Основні параметри і вимоги задаються таблицею. Вчителю залишається вибрати з цього меню потрібне йому і спроектувати свій урок.

Що таке кейс-уроки

Кейс-уроки - це навчальний матеріал, структурований в особливому форматі. Він складається з 6 або 10 розгорток, які системно відображають розділи шкільної програми, а також суміжну інформацію за межами шкільної програми.

Інформація в кожному розділі – це не просто тези, а відповіді на питання:

- Як це працює?
- Які проблеми існують в зв'язку з цим?
- Як вони можуть бути подолані?
- Який може вийти результат?
- Які фундаментальні і нові знання є в цій галузі?
- Міні-історії.

Кейс – це не конспект або реферат, а навчальна технологія, виготовлена за особливим алгоритмом, який дає цілісне уявлення про явище, що досліджується.

Чому кейс - уроки ефективні?

«Предметна» система, що існує зараз, значною мірою застаріла, адже вона схожа на принцип роздільного харчування, при якому, як відомо, білки, жири, вуглеводи і вітаміни вживають окремо.

Однак фізіологія людини така, що травна система переробляє змішану їжу набагато ефективніше, ніж розділену на компоненти. Так і їжа для розуму.

Людський мозок активніше і результативніше засвоює інформацію, якщо відомості взаємопов'язані, і, навпаки, однорідну інформацію мозок запам'ятовує слабше, тому що не знає, куди її «відправити на зберігання».

Зв'язки між навчальними дисциплінами і явищами легко встановлюються впровадженням перехресних «розгорток з предметів».

Кейси побудовано за принципом 2 в 1: і для ерудиції, і за програмою. Вони супроводжуються формулами, графіками, діаграмами і рівняннями, які відповідають «розділам підручників».

Одна з головних переваг полягає в тому, що кейси – це ниточка до дорослого життя з багатовимірним сприйняттям світу, цінностей та явищ.

Чим викликана актуальність кейсів?

- невідповідністю між стандартами навчання учнів та їх індивідуальними особистісними характеристиками, таким як темп-ритм, інтереси, здібності, тощо;
- невідповідністю темпів розвитку науки дійсним пізнавальним можливостям учнів;
- невідповідністю нав'язуваного навчання за одним профілем прогресивному в 21 столітті вектору на багатосторонній особистісний розвиток;
- у передових країнах кейси стають превалюючою формою занять.

Чим корисні кейси?

1. Вони дозволяють учням самостійно організувати процес засвоєння матеріалу.
2. Швидко виникає мотивація розібратися в усьому одразу, причому, системно.
3. Вони дають можливість роботи з різними джерелами інформації.
4. Вони дозволяють ефективно організувати роботу командами.
5. Кейси – це технологія сучасного контекстного навчання.

Метод кейс-уроків є технологією системного багатовимірного представлення матеріалу, в розгортках на кілька тем, пов'язаних між собою акцентами уваги.

Кейс-уроки дозволяють одночасно з вивченням тем, органічно вплітати soft skills учнів, такі, як критичне мислення, комунікабельність, кмітливість, системність, тайм-менеджмент. Це креативний метод з інтригою, драматичним сценарієм і можливостями вибору, чого неможливо домогтися звичайними уроками.

Особливо цінними є дискусії, які розгортаються в класі.

Під час кейс-уроків час летить непомітно, що позитивно позначається на мотивації учнів і їх прагненні вивчати ще й інші кейси. Важливо і те, що результат засвоєння закладається в довготривалу пам'ять. Це відбувається завдяки асоціативному мисленню і формально-неформальним зв'язкам між розгортками кейсу.

Кейси розкриваються за допомогою розгортки на предмети і явища. Наприклад, кейс «Смартфон» розгортається на такі вектори: фізика-хімія-бізнес-математика-психологія-арт. Кейс «Море» розгортається на такі вектори: екологія-географія-фізика-мистецтво-економіка-хімія.

Виклад матеріалу передбачає оптимальну (і запатентовану) пропорцію стилістики викладу: 30% присвячується науковому фундаменту знань, 50% науково-популярному поясненню і 20% генеруванню учнями нових ідей та думок. При такому підході забезпечується багатогранне засвоєння матеріалу разом з розвитком критичного і позитивного мислення.

Посилання

У кейсах, крім тексту, багато фото- та відеоматеріалів. Однак головною відмінністю і конкурентною перевагою кейсів є гіперпосилання. Вони ведуть до глибшого розкриття матеріалу, в якому є ще й свої гіперпосилання третього-четвертого-п'ятого рівнів. Таким чином, кожному учневі забезпечується індивідуальна глибина проникнення «у знання».

Скажімо, в кейсі «Автобус їде», в розділі "Фізика" є ув'язка з темою фізики «Прямолінійний рух, швидкість, прискорення», з формулами, графіками і таблицями розділу.

У розділі "Хімія" – вивчення нафтопродуктів, з відповідними хімічними формулами, графіками і схемами. У розділі "Географія" – маршрути, карти місцевості, тощо. У розділі "Бізнес" – калькуляція виготовлення автобуса або вартості проїзного квитка...

Для особистісного зростання учнів передбачається застосування доповненої реальності, кліпового мислення, критичного і позитивного мислення.

При багаторазовому застосуванні кейсів в учнів виникають стійкі вподобання до певних розгорток і глибини осягнення знань, що дає вчителям і батькам точніше уявлення про їх схильності до майбутнього вибору своїх професій. Тому що це відбувається не нав'язливо, а органічно.

Підготовчий етап

Завдання викладача на цьому етапі полягає в тому, щоб провести відповідну підготовку, яка передбачає:

- Вибір відповідного кейса (по темі і за кількістю розгорток).
- Моделювання ситуації, її початку, розвитку і завершення.
- Розподіл часу по розгорткам, щоб не потрапити в цейтнот і все встигнути.
- Акцентування уваги на певних аспектах теми, з виділенням першорядних і другорядних деталей.
- Продумування «провокаційних» питань, аргументів і контраргументів, які можуть з'явитися в учнів.
- Подбати про особистісне зростання кожного учня.

Учні можуть частково підготуватися до кейсу вдома, за моделлю «перевернутого класу» (flipped classroom), щоб не втрачати часу в класі на «розкачку».

Реалізація кейс-уроку

Усі розгортки «крутяться» навколо головної теми кейса, і важливо не втрачати цієї «червоної нитки». Темі переплітаються і плавно переходять від однієї розгортки до іншої. Це зроблено

спеціально, щоб були задіяні і логічне мислення, і художні образи, і мнемо, і несподівані повороти сценаріїв.

Однією з цілей є навчання «формулювати питання», а не тільки шукати відповіді на них.

Одночасно з розвитком пізнавальної діяльності учнів в процесі обговорення кейса, викладач може вирішувати і ряд інших завдань, наприклад:

- Створювати в класі творчу атмосферу, що сприяє мозковим штурмам та вмінню відстоювати свої позиції.
- Оцінювати рівень знань учнів та їх точок зору з різних питань.
- Мотивувати учнів на роботу в групі.
- Стимулювати розумову і «душевну» роботу учнів і підтримувати ентузіазм, навіть якщо обговорення зайшло в глухий кут.
- Аналізувати виконання учнями завдань і вправ з акцентом на те «що вийшло».
- Перевіряти засвоєний учнями матеріал на практиці.
- Формувати в учнів креативне ставлення до досліджуваного матеріалу і навички індукції і дедукції (від часткового до загального і від загального до конкретного).

Особливо зручні кейси в межах варіативної складової програми, при дистанційному навчанні та розширенні предметів шкільної програми.

Таким чином, контекст кейса багатогранний: навчальний, емоційний, психологічний, науковий і особистісний.

Обговорення висновків

Цей етап вважається завершальним. Під час нього викладач обговорює з учнями їх індивідуальні та командні досягнення, а також можливі варіанти розвитку сценаріїв і концентрацію уваги учасників на першорядних пріоритетах.

На кожен кейс бажано передбачати свій варіант його закінчення для мотивації, щоб очікування його було також елементом кейсу.

Як завершення можна використовувати такі варіанти:

- Дозволити учням самим підвести підсумки, що їм корисно для навичок публічних виступів
- Запропонувати їм сформулювати питання, які бажано було б обговорити, у випадку якби було продовження цього кейса.
- Попросити когось поділитися випадками з власного життя, що стосуються теми кейса.

Висновок

Кейс-уроки багаторазово підвищують результативність освітнього процесу, так як дозволяють моделювати майбутнє доросле життя школярів і формувати у них позитивну мотивацію до освоєння матеріалу і отримання нової інформації та навчати моделям «як самим навчитися вчитися» надалі.